

Fra Horsens til Stalins rædsler

Ole Sohn udgav i går en bog om danskeren Arne Munch-Petersens forsvinden i Stalin-tidens rædselsvækkende udrensninger

Anmeldelse:
Hans Jørgen Ehrhardt

Fredelige Egebjerg lige uden for Horsens må have været en voldsom kontrast for Ole Sohn, barnefødt i Egebjerg og med en faglig og kommunistisk fortid, da han for ca. et år siden for alvor kastede sig ud i forsøget på at afdække mysteriet om den danske kommunist Arne Munch-Petersens skæbne.

Arne Munch-Petersen forsvandt i Stalin-tidens Sovjetunionen, og i Ole Sohns nye bog »Fra Folketinget til celle 290« gennemgår den tidligere DKP-formand forløb, der ligger så langt fra provins-idyllen ved Horsens, som man kan tænke sig.

Ufatteligt

Ja, reelt kan man ikke tænke eller fatte det. Uhyrligheder, som nok i store træk er kommet frem i offentligheden om 1930'ernes udrensninger blandt sovjetiske kommunister, bliver i bogen gjort nærværende i en grad, der næsten virker uvirkelig.

Personificeret i Arne Munch-Petersens dramatiske og tragiske skæbne føres læseren gennem starten på det danske kommunistiske parti, intrigerne, kampen, fanatismen og den så godt som totale styring, som Sovjet og den Kommunistiske Internationale, kaldet Komintern, udøvede på de få danskere, der fulgte den røde parole.

Et flot tids-billede fra en lukket verden med de første DKP'ere.

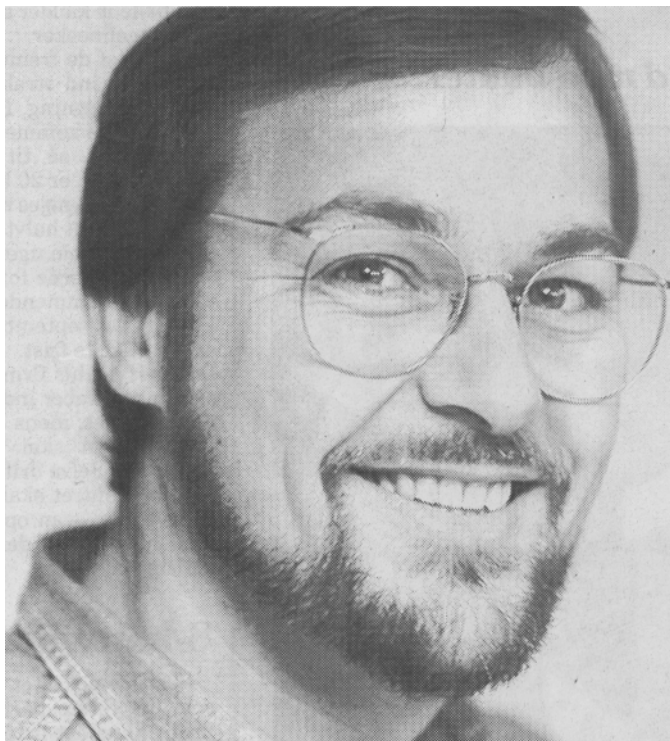
En af DKP'erne var Arne Munch-Petersen.

Arne Munch-Petersen kom fra et akademisk miljø. Han blev kommunist som 19-årig, i 1925, og han udviklede sig hurtigt til en begavet, men kompromisløs kommunist, for hvem Komintern, Stalin - og sågar det hemmelige russiske politi, NKVD, senere KGB - ubetinget havde ret og måtte adlydes.

Af samme grund tog Arne Munch-Petersen aktivt del i bekæmpelsen af de såkaldte »trotskister«, der af stalini-sterne blev betragtet som døds-fjender med undergravende aktiviteter. Millioner af kommunister gik til grunde i den trotskist-bekæmpende malkværn - og en af dem var, helt fejl-agtigt, netop anti-trotskisten Arne Munch-Petersen.

Medlem af Folketinget

Inden Arne Munch-Petersen endte sine dage i et NKVD-fængsel blev han 1931 partisekretær i Danmarks kommunistiske Parti (DKP) og var fra 1932-35 et af parti-

Ole Sohn - lægger distance til Stalin-tidens Sovjetunionen i ny bog. (Arkivfoto: Lene Sørensen)

Arne Munch-Petersen - han skæbne er nu klarlagt i en ny bog af den tidligere horsensianer, Ole Sohn.

ets to første medlemmer af Folketinget.

Fra 1936 arbejdede han i Moskva for Komintern, men forberedte hjemrejse til Danmark den 29. juli 1937. Natten forinden blev han imidlertid arresteret af NKVD.

Fra da af mistede man fra Danmark forbindelsen med ham. Alle henvendelser til de sovjetiske myndigheder var resultatløse. Københavns byret afsagde i 1950 dødsforordningsdom over ham. Munch-Petersen var indre-

gistreret som sag nr. 11.888, og sagsmapperne indeholder over 200 sider med arrestationspapirerne, forhørsprotokoller og personlige breve. Det fremgår af Ole Sohns redegørelse i bogen, at Munch-Petersen meget længe troede, at

hans arrestation beroede på misforståelser. Han var anklaget for trotskistisk virksomhed.

Leo Trotskij var en af oktoberrevolutionens store mænd og blev i 1920'erne rival til Stalin. Stalin tvang Trotskij i landflygtighed og udryddede siden sine modstandere og folk, han i øvrigt ikke kunne lide, som »trotskister«.

Uskyldig

Munch-Petersen var ganske uskyldig i anklagen, men det var det hemmelige politis hensigt at tvinge ham til at tilstå. NKVD havde nemlig udviklet en særegen form for retspleje, hvor den anklagedes personlige indrømmelser var vigtigere end alle indicier og fakta. Indrømmelserne blev brugt som det væsentligste bevis, når dommen skulle afsiges.

Fra den 31. juli til den 25. august 1937 var han i forhør mindst otte timer hver nat. Ti gange varede forhørene 20-23 timer i træk, og Ole Sohn skriver, at alle former for tortur blev taget i brug. »Nogle var så umenneskelige, at man ikke tror det«.

Til sidst erklærede Munch-Petersen sig skyldig og afgav en skriftlig erklæring herom. Torturen ophørte, og da han efter nogle uger var kommet til hæfterne igen, trak han erklæringen tilbage. Men det var hans bødler ligeglade med. De havde fået deres »tilståelse«, og i de kommende år fik de med ny tortur nye tilståelser presset ud af ham.

Psykisk styrke

Bogens måske stærkeste passage er skildringen af den desperation og fysiske nedtur, som Arne Munch-Petersen gennemlevede, efterhånden som han - til sidst - indså det håbløse i sin situation. Men psykisk kunne han, når torturen ikke tvang kam i knæ, holde på sin uskyld.

Men ingen ville høre. Alle breve, som Munch-Petersen sendte til de sovjetiske myndigheder, kom aldrig uden for fængsels-porten. Men i bogen er de vidnesbyrd om den afmagt og hjem-længsel, Arne Munch-Petersen følte.

Aksel Larsen var formand for Danmarks Kommunistiske Parti fra 1932 til 1958 og grundlagde 1959 Socialistisk Folkeparti. Ole Sohn skriver, at Munch-Petersen lige siden sin arrestation havde været plaget af den tanke, at Aksel Larsen måske direkte eller indirekte havde været årsag til, at han blev arresteret.

Uanset Aksel Larsens eventuelle aktive rolle i sagen kan det ifølge Ole Sohn betragtes som givet, at han - i hvert fald siden 1938 - har vidst besked med Munch-Petersens fængsling og situation, men at han fortiede det af formentlig politiske årsager.

Denne konklusion bestrides dog af andre historikere.

Den 12. november 1940 kl. 20.30 døde Arne Munch-Petersen på Butyrkafængslets hospital i Moskva. Af tuberkulose i lungerne, halsen og i tarmene. Tre års umenneskelige lidelser på vand og brød, med falske anklager, tortur og uhumske celler havde tæret ham op.

»Revolutionen åd sine børn«, er de sidste ord i Sohns beretning om Munch-Petersens skæbne.

Det er stærke ord fra en mand, der så sent som sidste år sad som formand for DKP. Men af samme grund virker de overbevisende.

Sohn er stadig socialist, nu SF'er, og han kan ikke mistænkes for at nære specielt negative følelser over for de tidligere socialistiske stater.

Men dog har han afgørende lagt afstand til mange af de ting, der foregik østpå helt frem til opløsningen af Sovjet-staten sidste år.

I konsekvens heraf lægger Ole Sohn også total afstand til de metoder, der blev brugt i 1930'erne heksejagt på anderledes tænkende kommunister i Sovjet.

For en humanist som Ole Sohn må det vække bestyrrelse at erfare om metoder, der ikke står tilbage for Gestapos brutalitet. Metoder, som den dag i dag anvendes verden over af brutale despoter. Og som også blev brugt i socialismens hellige navn - til blandt andet at rydde Arne Munch-Petersen af vejen.

Blandt den megen dokumentation i bogen indgår en række gribende breve fra hustruen, der utrættelig søgte at få kontakt med sin mand - uden held. Hun bevarede sin hengivenhed for sin mand, men bevarede også længe troen på, at »systemet« oprådte korrekt, og at Arne Munch-Petersen blot var på en hemmelig misison.

Rehabiliteret

Sohn var med, da en repræsentant for den sovjetiske ambassade i København sidste år opsogte Arne Munch-Petersens enke og officielt rehabiliterede hendes mand. Det skete ved det samme sofa-bord, som Arne Munch-Petersen og hustruen, Elna, sad ved, da de sidste gang så hinanden i 1937, hvor Arne Munch-Petersen var hjemme fra Moskva på et kort besøg.

Først i fjor fik Elna Hiort-Lorentzen endelig vished om sin mands skæbne. I går fik resten af Danmark det. Takket være Ole Sohn, der efter sin afgang som DKP-formand med fuld styrke kastede sig over efterforskningen af den gamle sag - og som havde det held, at Sovjet-staten åbnede sig markant, netop som han behøvede det, og at han kunne få det store stof ned i en både spændende og rystende bog.

Ole Sohns bog »Fra Folketinget til Celle 290« udkom i går på forlaget Vindrosen. 301 sider. Pris: 268 kr.